

rytier - Malá čl. encyklopédia: 1.v stredovekom vojenskom umení jazdec - ťažkoodenec, väčšinou feudálny pán alebo vazal; rozhodujúca bojová sila vojska; pre politický význam a ekonomickú nezávislosť sa z rytierskych bojovníkov stala zvláštna spoločenská skupina, ktorej členovia si boli bez rozdielu na národný pôvod rovní a riadili sa určenými normami správania; vstup do radov rytierstva vyžadoval splnenie podmienok, ktoré boli späté s výchovou šľachtických synov; budúci rytier bol od detstva oboznamovaný s etikou rytierstva ako páža a panoš; mladí bojovníci slúžili svojmu pánovi ako štítonosi (pozri *heraldika*, *heraldický štít*); cvičili sa aj v mieri ovládať zbrane na *turnajoch*; vstup medzi rytierov bol možný až po pasovaní; pôvodne mohol pasovať ktorýkoľvek rytier; v 12.-13.st. si toto právo vyhradili pre seba iba panovníci; pri pasovaní budúcemu rytierovi pripevnili ostrohy a opásali ho mečom; potom pasujúci poklopkať mečom rameno alebo tylo budúceho rytiera (mala to byť posledná rana, ktorú smel prijať bez odplaty); pozri *rytierstvo*, *gotický sloh* (*Dudák*), *diví muži*, *turnaj*; *jednorozec* (*www*)

2.príslušník nižšej šľachty (obdobne ako *zeman*, *vľadyka*); od 15.-17.st. sa nižšia šľachta v Čechách a na Morave označovala ako rytiersky stav

3.stupeň nižšej šľachtickej hodnosti v radu európskych krajín

4.v niektorých štátoch najvyšší stupeň vysokého štátneho alebo vojenského vyznamenania (rytier Čestnej légie)

Diskoveri v súvislosti s heslom *Ježišova kopija*: kopia sa dostala do rúk rímskeho vojaka *Maurícia*, ktorému bolo predurčené stať sa *svätcom*; Maurícius bol veliteľom rímskej *légie* v *Tébach*, ktorej vojaci boli kresťania; nasledujúce udalosti urobili z Maurícia prvého stredovekého rytiera, lebo on prvý definoval a aj zložil rytiersku prísahu: vždy verne slúžiť svojmu kráľovi a božie počty vzdávať jedinému Bohu

-v súvislosti s výrazom *kňaz*: podľa francúzskeho filológa G. Dumézila sa dávne indoeurópske spoločnosti delili na tri vrstvy: kňazov, bojovníkov a *pol'nohospodárov*; podobné rozdelenie zavádza aj *Platón* v „Ústave“, kde miesto kňazov vystupujú filozofi; podľa J.-P. Vernanta vykonávali králi (gréč. *basileus*) v najstarších gréckych spoločnostiach trojakú funkciu: kňaza, vojvodu a sudcu; v neskošom vývoji im ostala iba funkcia kňazská (slávenie a obetovanie)

pozri *panoplia*, *Maurícius*; *equités*; *kavalír/gavaliér*; *kurtoázia*

http://it.wikipedia.org/wiki/Cavalleria_medievale

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=16

<http://manuscriptminiatures.com/search/?tags=%22mail%22>

Dva kone a dvaja muži (iluminácia, Rochesterský bestiár, 1230)

Tri stavy: klerik, rytier a sedliak (iluminácia, Li Livres dou Sante', 13.st.)

Majster Theodorik: Rytier (okolo 1370)

Akvamanile z Trondheimu (1250)

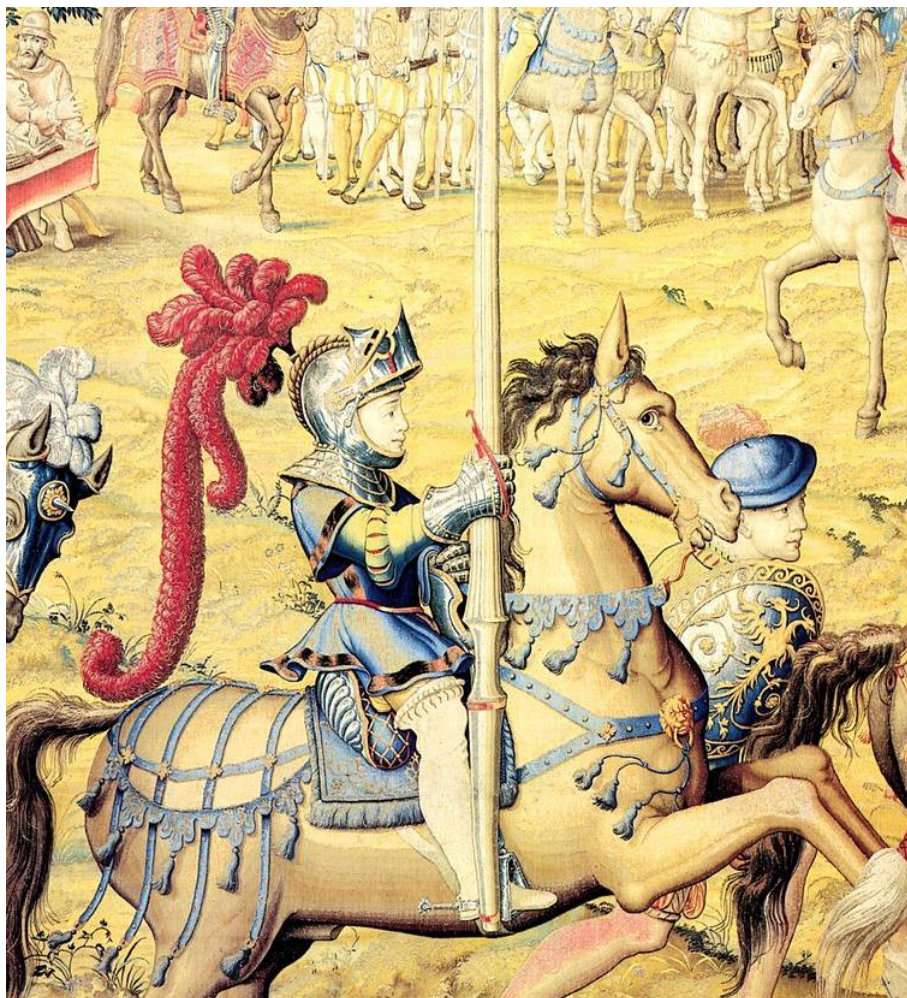
Kanonik Beneš: Rytier s kopijou (Pasionál abatiše Kunhuty, zač. 14.st.)

Majster z Meßkirch: Gróf Gottfried Werner ako donátor (Wildensteinský oltár, 1536)

A. Dürer: Rytier, smrť a diabol (1513)

P. van Coecke Aelst (návrh): Don Luis (detail gobelínu Pokorenia Tunisu Karolom V, 1518)

A. De Pereda: Rytierov sen (1655)

rytieri blanickí - *blanickí rytieri*

rytieri johaniti - *johaniti*

rytieri maltézski - *maltézski rytieri*

rytieri mariánski - *mariánski rytieri*

rytieri nemeckí - *nemeckí rytieri*

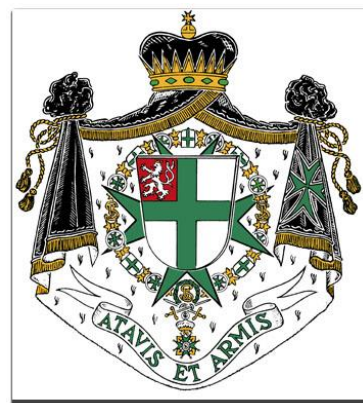
rytieri rhódski - *rhódski rytieri*

rytieri Ružového kríža - v starej hierarchii škótskeho *slobodomurárstva* príslušník stupňa *Ružového kríža*; symbolizovaní *pelikánom*

rytieri svätého grálu - *rytieri okrúhleho stola*

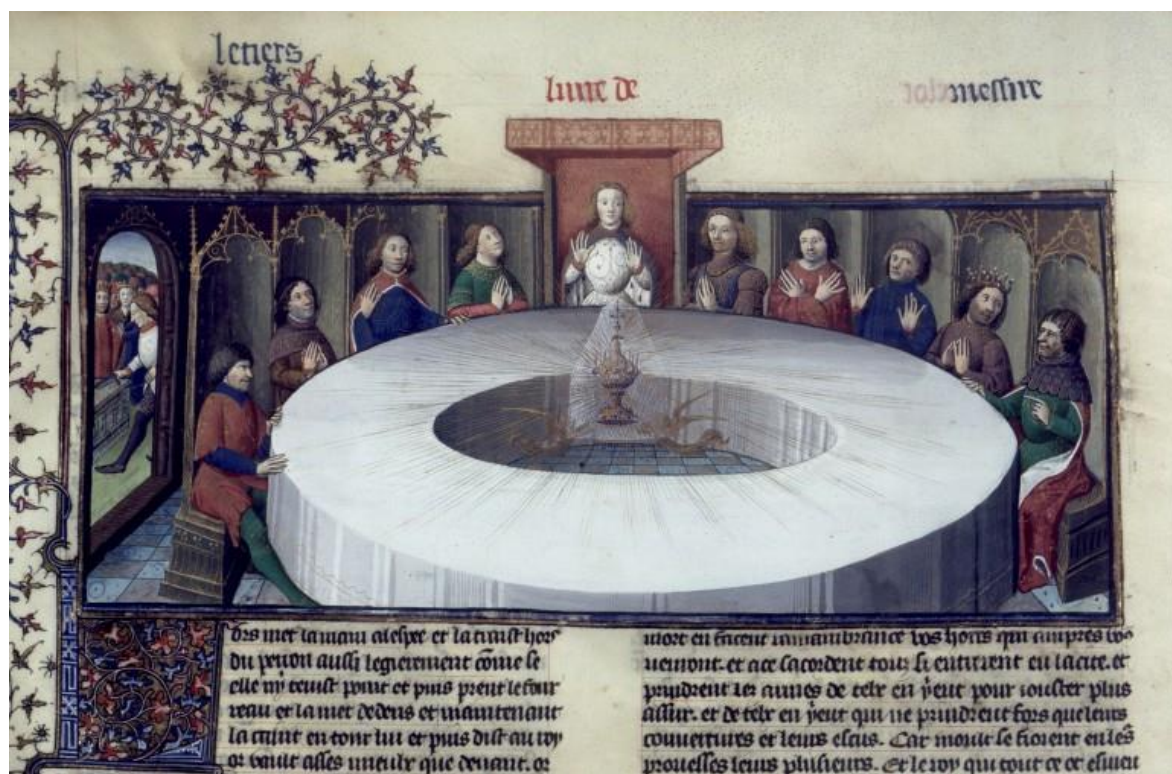
rytieri svätého hrobu - totožní s *templármi*; ich symbolom *kríž jeruzalemský*

rytieri sv. Lazára - pozri *kríž Lazárov*

Heraldika rádu rytierov sv. Lazára

rytieri okrúhleho stola/rytieri sv. grálu - Huf: mýtická družina kráľa *Artuša*; družina najurodzenejších mužov Anglicka, ktorá spolu s kráľom Artušom sedávala na hrade *Camelot* za okrúhlym kamenným stolom; tu sedeli v kruhu ako rovný s rovným a stelesňovali vtedajší ideál rytierskych cností; ich životnou úlohou bolo hľadanie sv. *grálu*; pozri *Maurícus*

Rytierom guľatého stola sa zjavuje svätý grál (francúzsky rukopis, 15.st.)

Rytieri okrúhleho stola (iluminácia diela W. von Eschenbacha: „Parcival“)

rytierske rády - zakladané v čase rozmachu *križových výprav*; pozri *kruciata, križiaci, templári, johaniti, maltézski rytieri, rhódski rytieri, rád sv. Jána, rytieri svätého hrobu, nemeckí rytieri, križovníci, križovníci s červenou hviezdou, calatravský rád, Rád svätej viery Ježiša Krista; Zlaté rúno, labutí rád, Thiste; komenda*

rytiersky hrad - pozri *križiacky hrad; nemeckí rytieri; templári*

rytierstvo - ideológia a životný štýl svetskej feudálnej triedy v stredoveku; rytierstvo rozvinuté v 11.-12.st. vo Francúzsku, odkiaľ sa rozšírilo do Anglicka, Nemecka, Španielska, Talianska, Uhorska, Čiech, Škandinávie a Poľska; predpokladom existencie rytierstva bola právna a ekonomická samostatnosť šľachty (existencia dedičného panstva) a rozhodujúca úloha rytierov vo vojne (ťažká jazda); rytierstvo svojimi predpismi (pasovanie na rytiera, rytierska česť, ochrana slabých, vdov a sirôt) glorifikovalo vrstvu feudálov a zlepšovalo jej postavenie počas vojny (rytier mohol byť prepustený zo zajatia na čestné slovo); na vytváraní ideológie rytierstva sa čiastočne podieľala aj cirkev (rytier bol ideálom bojovníka za vieru > pozri aj *križová výprava*); s rozširovaním významu rytierstva súvisel aj rozvoj literatúry, najmä poézie; od 14.st. sa rytierstvo vo svojej vojnovej podobe začalo prežívať (rástla dôležitosť pešieho vojska); rozvíjali sa predovšetkým vonkajšie rysy rytierstva (*turnaje, zložitý ceremoniál*); etický význam rytierstva bol uznávaný aj v *husitskom* revolučnom hnutí; pozri *patrónom* rytierov bol Geron a Mauricius (Biedermann); pozri *deväť rytierov, Roman de Godefroi de Bouillon; gotický sloh (Dudák)*;

rytina - 1.*grafická technika tlače z hĺbky*, užívaná asi od r. 1440 v podobe *medirytu* pre voľnú aj *užitú grafiku*, pri ktorej *matrica* vzniká rytím línií a plôch do kovovej dosky (meď, oceľ, zinok); pozri *rytecké nástroje; peintre-graveur*
2.obecné označenie rytín do dreva (*drevoryt*), *litografického kameňa (kameňorytina)*, želatíny (*litografia*)
3.prenesenie názov pre *grafický list* bez rozlíšenia techniky (*drevoryt, mediryt, lept, suchá ihla, kuprotypia, oceľorytina* a d'.)

<http://referaty.atlas.sk/vseobecne-humanitne/kultura-a-umenie/22085/grafika>

D. Teniers: Pohľad na Flandry (rytina)

rytina do Mässrovej dosky - technika *tlače z výšky*; definícia nezískaná

rytina farebná - *grafická technika tlače z hĺbky* z rytého štočku (*medirytina, oceľorytina, mezzotinta*), pri ktorej je farebnosť dosahovaná odtlačkom z jednej (pozri *irisová tlač/dúhová tlač*) alebo viacerých *matric*, na ktorých je farebnosť rozložená na jednotlivé farby a až ich *sútláčou* sa dosahuje plná farebnosť; postup objavený 1720-1730 J.Ch.Le Blonom na základe Newtonovy náuky (rozklad farieb na modrú, žltú a červenú, ich prekrytím vzniká čierna); málo uspokojivý výsledok vylepšil

J.G.Dagoty 1741 štvrtým štočkom s čiernou farbou; porovnaj *reprodukcia farebná, lept farebný, tlač farebná*

Autor nezistený: Lord Byron (farebná litografia)

B. J. Fulcran Roger, Prossline: Portrét Márie Antoinety (farebná litografia)

J. M. Schmutzer a Joseph Schmutzer (†1740) podľa P. P. Rubensa: Decius Mus hovorí o svojom sne (farebná rytina, 17.-18.st.)

rytina na kameni - kameňorytina 1/litografia rytá

rytina na skle - cliché verre/priesvit

rytina s krejónovou manierou - <http://www.galori.eu/news/tema-grafika1/>

rytina škriabaná - mezzotinta

rytmické pole - *travé* rytmicky členené napr. striedaním *pilierov* a *stĺpov*; pozri *pole klenbové, klenba*

rytmus - zdroj a prejav členenia prirodzeného *pohybu* do pravidelných alebo nepravidelných úsekov konkrétneho deja; miera *času*, rovnosti v čase a *priestore*; pravidelné striedanie fáz istého deja; spôsob tohto striedania; pozri *abstraktné umenie; špirála, kaligram, kinetické umenie, kontrast svetelný*

rytý reliéf - reliéf rytý

ryža - Eberhard v súvislosti s heslom *krysa*: v jednej čínskej rozprávke je po práve krysa, ktorá priniesla ľuďom ryžu; pozri *Inari; potkan; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; rastlina*

ryžový papier - papier ryžový

Ř

řebčík královský - slov. *korunka cisárska*

řivnáčská kultúra - kultúra mladšieho *eneolitu* z pol.3.tis.pred Kr. rozšírená v stredných a juhozápadných Čechách; džbány s kosáčikovými uchami - *ansa lunata*